

Från Palmstierna till Undén

Utrikesledningen och pressen

I Erik Palmstiernas dagboksanteckningar från utrikesministertiden betonas ständigt den makt författaren ägde över pressen. Målet för svensk utrikespolitik var vid den tiden främst att förvärva Åland. Då det gällde denna fråga framstod utrikesministern, enligt memoarerna, som en dirigent med pressen som en i stort sett väl inövad och taktfast orkester. Ja, ibland tyckte Palmstierna rent av att tidningarnas följsamhet gick för långt i alla detaljer. Det var risk för att man i utlandet skulle märka att ministern "dirigerade", "inspirerade", "dikterade", att ledarna mindre var uttryck för skribenternas åsikter — och därmed för en utbredd opinion — än för vad man ansåg tjänligt inom utrikesledningen. Efter ett meddelande från Nationernas förbunds råd i Ålandsfrågan heter det: "Genast och till sent på natten utsändes direktiv till pressen." Ett par dagar senare skriver Palmstierna att vad som skett "beskrives i dagens Soc.-Dem. (tydligt av Palmstierna själv) och däri anslås en ton, tidningarna anmodats hålla. Verner Söderbergs artikel i St. D. och min sammanfalla väl mycket. Det ser dirigerat ut".

En del överdrifter ligger det väl i Palmstiernas talrika anmärkningar om hur duktigt han skötte och styrde pressen; en skrytsamhet som genom naiviteten snarare blir lustig och näpen än frånstötande utmärker alltigenom hans dagboksanteckningar. Men att det låg mycket sanning i hans ord kan inte betvivlas. Den svenska pressen var under Ålandsfrågans senare skede ett språkrör för de nationella aspirationer som partiledningarna småningom blivit eniga om. Den socialdemokratiska pressen, förut likgiltig eller avvisande, marscherade på Palmstiernas linjer som en väl disciplinerad trupp. Tidningarna gav därigenom en falsk bild av opinionen; svenska folket hade säkerligen ingenting emot förväret av Åland, men en slö välvilja var den härskande stämningen, medan det på pressen lät som om nationens eniga och starka

känslor var inriktade på Ålands återvinnande. Hur konstlad agitationen var blev tydligt då Nationernas förbund avvisade de svenska kraven; efter några våldsamma pressuttalanden bredde sig likgiltigheten och glömskan snabbt över hela saken.

Till bilden hör ursinnet — hos utrikesledningen och större delen av pressen — över de få skribenter som inte följde med i galoppen. "Det är tre män — Segerstedt, Dehlgren (borde snarare stå Wickman) och Blanck som bildar en sorts liberal opinion (mot Ålandspropagandan) och Nils Edén tigger... Segerstedt har fullständigt avslöjat sig genom att antaga Werner Söderhjelm — finske ministrerns i Stockholm son — såsom Handelstidningens ombud i London." En dolkstötslegend i miniatyr utbildades om de tidningar som genom att inte följa utrikesledningens paroller blivit orsaken till Sveriges nederlag.

Hur är det nu? Då och då får vi i Dagens Nyheter — som på denna punkt dock måste te sig relativt oskyldig — frågor från läsarna om inte befallningar eller fingervisningar från utrikesledningen blir bestämmande för pressens (och vår egen) hållning till den eller den frågan. Skall hr Undén i sina memoarer om tjuugu år kunna tala lika karskt om sin dirigering av pressen som hr Palmstierna?

Nej, säkert inte. Den nuvarande utrikesledningen torde knappast göra några generella försök i den vägen, vare sig det beror på grundsatsen eller insikten om det hopplösa i före-

taget. På presskonferenserna motiveras visserligen den utrikespolitiska linje som följs, men hr Undén kan inte anklagas för några kommenderings-tendenser, och hans utläggningar torde inte ens hans ivrigaste anhängare finna entusiastmerande. Beträffande den socialdemokratiska pressen är läget ett annat. Här formerar tidningarna gåsmarsch efter regeringen, och att utrikesministern skriver eller i detalj dikterar artiklar i partiets huvudorgan är en offentlig hemlighet. Ett gott exempel på lydaktigheten är partipressens reaktion efter de ryska nedskjutningarna av svenska flygplan för två år sedan. Hr Undén var borta då övergreppet ägde rum, och flera partitidningar vågade plädера för en hänvändelse till FN; hr Undén kom hem, och tidningarna gick över till motsatt linje.

I det hela finns emellertid en stark benägenhet att följa regeringen i utrikespolitiken. Det beror på omständigheter som många gånger berörs. Man vill verka enig för att inte rubba de inrikespolitiska cirkelarna och för att täcka eller stärka regeringen inför utlandet. Man tror på några speciella kunskapskällor hos regeringen, trots att ministerrapporterna — helt naturligt — i stor omfattning är tillrättalagda efter utrikesledningens önsksningar. Man vill undvika bråk i frågor för vilka flertalet läsare kan antas vara föga intresserade. Härömdagen gick ett roande exempel på hållningen genom en rad tidningar. Det sades på fullt allvar att vårt svar på den senaste ryska konferensinviten inte borde diskuteras. Regeringen skulle säkerligen fatta ett beslut som tillfredsställde den allmänna opinionen, och det riktiga vore att stilla vänta på det beslutet. Alltså inte ett ord om hur beslutet borde bli eller kunde antas bli — blott en välsignelse på förhand. Detta uttalande, nästan otroligt i sin dumhet, uppfattades tydligt av många som klokt i sin självuppgivelse. Så vill utrikesministrar ha det.